

เรียบเรียง - ภาพ : กรองกาญจน์ กาญจนวิบูลย์ สำนักงานเกษตรอำเภอน้ำหนาว

กรมส่งเสริมการเกษตรบูรณาการทุกภาคส่วน ขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมน้ำหนาวแม่เสี๋ยง สู่การบริหารจัดการสินค้าข้าวครบวงจร

“แผ่นดินสูงเฉียดฟ้า แหล่งไม้ป่านานาพรรณ มหัศจรรย์
ถ้ำใหญ่ น้ำหนาว รอยเท้าสัตว์ล้านปี **ประเพณีเผาข้าวหลาม**
เรื่องลือนามข้าวพญาลิ้มแกง” คำขวัญของอำเภอน้ำหนาว
จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่แสดงถึงความสำคัญของ“ข้าวหลาม”
และ“ข้าวพญาลิ้มแกง”

เรื่องเล่าข้าวพญาลิ้มแกง ตำนานที่มาของชื่อ

ในสมัยอดีตมีเจ้าเมืองเสด็จมายังหมู่บ้านแห่งหนึ่ง “เจ้าเมือง”
ในสมัยโบราณเรียกว่า “พญา” ตามคำเรียกของชาวบ้าน เมื่อชาวบ้าน
ทราบข่าวจึงได้ทำอาหารหวานคาว รวมทั้งข้าวเหนียวเพื่อต้อนรับ
เจ้าเมืองที่เสด็จมา เมื่อเจ้าเมืองเตรียมที่จะเสวยนั้น ก็ได้กลิ่นหอมของ
ข้าวเหนียวทานจึงลองเสวยด้วยความที่ข้าวเหนียวมีกลิ่นหอม หวาน อ่อนนุ่ม
ทำให้ท่านเสวยข้าวเหนียวอ้ม จนลิ้มเสวยอาหารคาวหวานที่ชาวบ้านเตรียม
มาต้อนรับ ชาวบ้านจึงเรียกข้าวเหนียวชนิดนี้ว่า “ข้าวพญาลิ้มแกง”

ลักษณะที่โดดเด่นข้าวพญาลิ้มแกง

ข้าวพญาลิ้มแกง เมื่อนึ่งสุกมีลักษณะอ่อนนุ่ม ไม่แข็งกระด้าง
เมล็ดมีลักษณะใหญ่อ้วนป้อม มีความกรุบเล็กน้อย เนื่องจาก
เยื่อหุ้มเมล็ดไม่หนามาก มีกลิ่นหอม และมีรสชาติดี
มีการพัฒนาเป็นข้าวกล้องข้าวเหนียว เพิ่มคุณค่าทาง
โภชนาการ และเพิ่มมูลค่า

จุดเริ่มต้นวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมน้ำหนาวแม่เสี๋ยง นำพันธุ์ ข้าวเหนียวท้องถิ่น “พญาลิ้มแกง” แปรรูปเป็นข้าวหลามชั้นชื่อ

เมื่อพูดถึงอำเภอน้ำหนาว ผู้คนจะนึกถึง “ข้าวหลามน้ำหนาว” และ
ข้าวเหนียวไร่พื้นเมือง “พญาลิ้มแกง” ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์ หรือ “โลโก้”
ของอำเภอน้ำหนาว เมื่อรวมกับความคิดริเริ่มของคุณเสี๋ยง ยศสุพรหม
ในปี 2553 ที่มองเห็นโอกาสทางธุรกิจ ประกอบกับต้องการที่จะมีรายได้
เสริมให้กับครอบครัวนอกเหนือจากการทำไร่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จึงได้
ทดลองทำข้าวหลามจำหน่ายภายในชุมชน ปรากฏว่าเป็นที่นิยม จึงได้
หันมาทำข้าวหลามขายโดยใช้วัตถุดิบทั้งหมดจากในชุมชนควบคู่ไปกับ
การทำเกษตร

ต่อมาในปี 2555 ได้มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนข้าวหลามน้ำหนาว
แม่เสี๋ยง โดยมีคุณเสี๋ยง ยศสุพรหม เป็นประธานวิสาหกิจชุมชน เริ่มต้น
จากการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว มีการแปรรูปเป็นข้าวหลาม
ซึ่งเป็นอาหารพื้นบ้านของชาวน้ำหนาว เอกลักษณ์ คือ มีกระบอกขนาด
พอเหมาะ ใช้ “ไม้ไผ่เปาะ” ที่มีลำต้นตรง มีเยื่อไผ่หุ้ม รสชาติข้าวหลาม
กลมกล่อม ไม่หวานจัด ใช้ข้าวเหนียวไร่พันธุ์พื้นเมืองของอำเภอน้ำหนาว
ได้แก่ข้าวพญาลิ้มแกง และข้าวเก่า “เขยหล้า” ที่มีความหอมมัน มีถั่วแดง
เม็ดเล็ก หรือถั่วนิ้วนางแดง ซึ่งเป็นถั่วที่ปลูกในพื้นที่เป็นส่วนผสม

นางเสี๋ยง ยศสุพรหม
ประธานวิสาหกิจชุมชนข้าวหลามน้ำหนาวแม่เสี๋ยง

ปลูกกระแส "ข้าวพญาลิ้มแกง" ให้เป็นที่รู้จัก

ในปี 2558 สำนักงานเกษตรอำเภอน้ำหนาว กรมส่งเสริมการเกษตร ร่วมกับกองพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าว กรมการข้าว ลงพื้นที่เก็บข้อมูลการผลิตข้าวพญาลิ้มแกงในพื้นที่อำเภอน้ำหนาว เพื่อวางแผนพัฒนาการผลิตข้าวอย่างเป็นระบบ และ ในปีเดียวกันนี้ สำนักงานเกษตรอำเภอน้ำหนาวได้จัดการประกวดข้าวพญาลิ้มแกงในงานประเพณีเผาข้าวหลาม และ ของดีอำเภอน้ำหนาว ขึ้นเป็นครั้งแรก ถือเป็นความร่วมมือ "จุดพลุ" ปลูกกระแสข้าวพญาลิ้มแกงในอำเภอน้ำหนาว กระตุ้นความสนใจให้เป็นที่รู้จักของคนในชุมชน ตลอดจนนักท่องเที่ยวและผู้บริโภค ไม่เพียงแต่จะได้ยินแค่ชื่อในคำขวัญของอำเภอน้ำหนาว

ผนึกกำลังร่วมกับหน่วยงานภาคีส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนข้าวหลามน้ำหนาวแม่เสด็จสู่ธุรกิจบริการสินค้าข้าวครบวงจร

ในปี 2559 วิสาหกิจชุมชนข้าวหลามน้ำหนาวแม่เสด็จพัฒนาสู่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าว 1 ใน 9 สายพันธุ์โครงการข้าวตลาดเฉพาะ : Niche Market ของกรมการข้าว ปัจจุบันดำเนินการตามกระบวนการงานส่งเสริมการเกษตร หนุนเสริมศักยภาพกลุ่มเกษตรกรผู้ธุรกิจบริการด้านการผลิตข้าว โดยผนวกวิสาหกิจชุมชนที่มีกิจกรรมการแปรรูปข้าวเหนียวไร่พื้นเมือง เชื่อมโยงกับการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนสู่ธุรกิจบริการด้านการเกษตรสินค้าข้าวครบวงจร นอกจากนี้ยังได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการ "คูโบต้าร่วมมือ เกษตรร่วมใจ" จาก บริษัทสยามคูโบต้า คอร์ปอเรชั่น จำกัด สนับสนุนเครื่องจักรกลการเกษตร รถเกี่ยวขนาดข้าวมูลค่า 1,450,000 บาท ให้กับวิสาหกิจชุมชนข้าวหลามน้ำหนาวแม่เสด็จ เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการผลิตข้าวให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนและเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่

นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนเครื่องคัดแยกข้าวสารจากสำนักงานเกษตรอำเภอน้ำหนาว ทำให้สินค้ามีคุณภาพตามมาตรฐานมากยิ่งขึ้น และได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมจัดแสดงและจำหน่ายสินค้า OTOP ในงาน OTOP CITY และงาน OTOP ต่าง ๆ ที่จัดขึ้นทุก ๆ ปี ณ อาคารชาเลนเจอร์ อิมแพ็ค เมืองทองธานี ทั้งนี้ ตั้งแต่ปี 2564 เป็นต้นมา จากวิกฤตสถานการณ์โควิด - 19 ทายาทรุ่นใหม่ ลูกหลานสมาชิก มีบทบาทอย่างมากในการจำหน่ายสินค้าของกลุ่มผ่านระบบตลาดออนไลน์ เป็นการปรับตัวและเริ่มส่งต่อการทำธุรกิจของกลุ่มให้กับลูกหลาน

เมื่อได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอน้ำหนาว และบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาคี ได้แก่ กรมการข้าว ศูนย์วิจัยข้าวชุมแพ จังหวัดขอนแก่น และ ศูนย์วิจัยข้าวพิษณุโลก ตลอดจนภาคเอกชน วิสาหกิจชุมชนข้าวหลามน้ำหนาวแม่เสด็จ จึงเข้าสู่กระบวนการพัฒนาคุณภาพข้าวอย่างเต็มรูปแบบ และถือเป็นเกษตรกรกลุ่มแรก ๆ ที่มีการผลิตข้าวเพื่อการค้าในอำเภอน้ำหนาว

ความภาคภูมิใจและรางวัลแห่งความสำเร็จ

เหตุการณ์ที่ยิ่งเป็นความภาคภูมิใจของวิสาหกิจชุมชนข้าวหลามน้ำหนาวแม่เสด็จ และชาวอำเภอน้ำหนาว โดยกลุ่มได้รับคัดเลือกให้ทุกลำข้าวถวายข้าวพื้นเมืองของอำเภอน้ำหนาว (ข้าวพญาลิ้มแกง, ข้าวก่ำเขยหล้า, ข้าวเม็ดล้าน, ข้าวหางปลาไหล) แต่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ครั้งแรก เมื่อปี 2557 และครั้งที่ 2 ในปี 2562 จากความมุ่งมั่นทุ่มเทในการพัฒนาคุณภาพข้าวพญาลิ้มแกงของอำเภอน้ำหนาว และการเล็งเห็นถึงโอกาสในการสร้างมูลค่าเพิ่มของข้าวไร่พื้นเมือง จากเดิมที่ปลูกไว้เพียงเพื่อการบริโภคในครัวเรือนสู่พืชเศรษฐกิจที่มีมูลค่าสูง ตามรูปแบบ BCG Model และยังเป็นสินค้าที่เป็น "สัญลักษณ์ของอำเภอน้ำหนาว" ซึ่งกลุ่มมีส่วนสำคัญอย่างมากในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคได้รู้จักข้าวพญาลิ้มแกง และข้าวหลามน้ำหนาว ตลอดจนเกษตรกรในอำเภอน้ำหนาวเห็นถึงโอกาสทางการตลาดของข้าวพญาลิ้มแกง

และในปี 2566 วิสาหกิจชุมชนข้าวหลามน้ำหนาวแม่เสด็จได้รับการคัดเลือกให้เป็นวิสาหกิจชุมชนดีเด่นของจังหวัดเพชรบูรณ์ ถือเป็นเครื่องพิสูจน์ความสำเร็จที่สามารถเป็นต้นแบบในการพัฒนาสินค้า "ข้าว" ของอำเภอน้ำหนาวได้อย่างเต็มภาคภูมิ

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมหรือสนใจศึกษาดูงาน ติดต่อได้ที่ :

- นางเสด็จ ยศสุพรม
ประธานวิสาหกิจชุมชนข้าวหลามน้ำหนาวแม่เสด็จ
อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์
- โทรศัพท์ 08 9698 4118